

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

שמיני

(חלק כב שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלוקטי שיחות
שבוע פרשת שמיני, כא"כ אדר"ש, ה'תשפ"ד

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2024
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

שמיני ב *

„משירסק“, כאשר הוא נעשה משקה בפועל⁸.

ולהלן במשנה הבאה (המשנה האחרונה בששה סדרי משנה)⁹ איתא: אמר ר' יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות שנאמר¹⁰ להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. אמר ר' שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר¹¹ ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

וצריך להבין: מהי השייכות בין המשנה האחרונה – מאמרי ר' יהושע בן לוי ור' שמעון בן חלפתא – ובין המשנה שלפניה (מחלוקת ב"ש וב"ה בנוגע לחלות דבש)?

הרמב"ם¹² ועוד מפרשים¹³ ביארו: „לפי שהשלים כל דיני ההלכה . . חתם

(8) ראה פיה"מ ופי' הרא"ש. וראה משנה אחרונה.

(9) בחלופי גרסאות למשניות דמשנה זו „ליתא בכי"מ“. וראה מלאכת שלמה כאן (משנה א').

(10) משלי ה, כא.

(11) תהלים כט, יא.

(12) בפיה"מ כאן.

(13) רא"ש* ורע"ב.

(* אבל צ"ע אם פ"י משנה זו הוא להרא"ש – ראה מלאכת שלמה (שבהערה 9) דהרא"ש טיים פ"י המשנה בבבא זולות דבש. ואולי הוא הוספת המדפיסים מפיה"מ להרמב"ם (בשינוי לשון, או נוסחא אחרונה. ובמלאכת שלמה (משנה יב) העתיק בשם הרמב"ם כלשון הרא"ש).

א. המסכת האחרונה בששה סדרי משנה¹ – מסכת עוקצין² – עוסקת בפרטי הדינים דטומאת אוכלין וטומאת משקין (הנזכרים בפרשתנו³), וההלכה האחרונה⁴ במסכת היא: חלות דבש מאימתי מיטמאות משום משקה, בית שמאי אומרים משיהרהר⁵ [לפי גירסא אחרת⁶: משיחרחך] בית הלל אומרים משירסק.

לדעת בית שמאי, כאשר האדם מהרהר במחשבתו⁷, „לרדות הדבש“, מיד חל על הדבש דין משקה והוא נטמא בטומאת משקין; משא"כ לבית הלל, הדבש מיטמא משום משקה רק

(* וסיום סדר טהרות וכל הש"ס משנה ראה הערה הבאה).

וראה בארוכה סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 56 ואלך.

(1) לפי סדר הרגיל בששה סדרי משנה זמ"ן נק"ט. וראה הנסמן בלקו"ש ח"א ע' 13. ועוד.

(2) כ"ה בדפוסי משניות וש"ס לפנינו. וכ"כ בפירוש – הרמב"ם בהקדמתו לפיה"מ. המאירי בפתיחתו. ועוד. – לדעת הר"ש (ריש מס' טהרות) מס' טהרות באה לאחרי מס' עוקצין, „אמנם רובם ככולם המחברים והמפרשים אינם מודים בזה להר"ש“ (סמיכת חכמים בהקדמה (ע, סע"ג)).

(3) יא, לד.

(4) פ"ג מי"א.

(5) גירסת י"א בפירוש רב האי גאון, ר"ש, רא"ש, הערוך (מע' חרחר), רע"ב. ועוד.

(6) עיקר הגירסא במקומות שבהערה הקודמת. פיה"מ להרמב"ם. ועוד. וכ"ה בנדפס.

(7) כ"ה במקומות שבהערה 5. ובתפ"א כאן שצ"ל דיבור. וראה משנה אחרונה. ואכ"מ.

הלא מדובר כאן ב„צדיקים“, בעמדם ב„סיום“ ששה סדרי משנה – שלימות בלימוד התורה, כללות התורה שבעל־פה, ולא עוד אלא באופן לימודו של צדיק. ואם כן, לכאורה פשוט ומובן, שהם בודאי כבר הגיעו לאופן העבודה ש״פ ציווי המשנה קודם לכן, בסדר נזיקין, „משמשינ את הרב שלא על מנת לקבל פרס“¹⁹ – לא לשם שכר, אלא לשמה;

זאת ועוד: בפסוק, שהובא במשנה זו גופא, נאמר: „להנחיל אהבי יש“ – אלו שעובדים את ה' מאהבה, דהיינו (כפי שמבאר הרמב"ם בארוכה²⁰) שהם עובדים את עבודתם לשמה – לא לשם שכר, אלא „עושה האמת מפני שהוא אמת“²¹,

(אמנם מי ש„עושה האמת מפני שהוא אמת“ מובטח לו (כדברי הרמב"ם שם²¹) ש„סוף הטובה לבא בגללה“, אבל לא זו היא השלימות שאליה הוא מבקש להגיע בעבודתו; בעיני עובד ה' מאהבה, ענין „סוף הטובה לבא בגללה“ הוא רק דבר טפל וצדדי, והעיקר בעיניו הוא מה שזכה לעבוד את ה' לשמה) –

ומאחר שהעיקר והתכלית בעבודת התורה והמצוות הוא לשמה ולא לקבל שכר – איך מתאים הדבר, שבסיום כל ששה סדרי משנה, כלומר, כשעומד האדם במצב של תכלית ושלימות נעלה בעבודת ה' כו', תהיה החתימה (לא בכך ש„נפשו קשורה באהבת השם וכו“²²

הדברים בגמול“ – היינו, שמשנה זו אכן אינה באה בהמשך לתוכן המשנה שלפניה, אלא היא באה כסיום כל ששה סדרי משנה¹⁴, כדי „להודיע בחתימת המשנה מתן שכרן של צדיקים שלומדים ומקיימים כל מה שכתוב במשנה“¹⁵.

אבל לפי מה שמצינו בגמרא בכמה מקומות¹⁶, שנתבאר טעם הסמיכות של משניות זו לזו אפילו כאשר נאמרו (זו אחר זו) בשתי מסכתות, ועל־אחת־כמה־זכמה שתי משניות באותו הפרק¹⁷ – לכאורה יש מקום למצוא ולבאר גם את שייכות שתי משניות אלו (אע"פ שטעם הרמב"ם בתקפו עומד – על־כל־פנים להמתיק וכו').

וי"ל שתוכן המשנה הסמוכה לסיום המשניות (בענין שכר המצוות), הפלוגתא בין ב"ש וב"ה בנוגע לחלות דבש, יש לו שייכות לענין שכר מצוה המדובר בסיום המשניות¹⁸.

ב. ובהקדם ההסברה בדברי המפרשים הנ"ל – שסיום ששה סדרי משנה במאמרים הנ"ל הוא כדי להודיע ענין מתן שכרן של צדיקים – דלכאורה אינו מובן:

(14) ולהעיר שמצינו עד"ז בנוגע לתחלת הש"ס – מס' ברכות – שאינה שייכת כ"כ לסדר זרעים כ"א היא הקדמה לכללות שתא סדרי משנה (ראה פסקי הרי"א ז"ר ברכות (הובא ג"כ בהגהה בהקדמת פיה"מ להרמב"ם ובמלאכת שלמה ז"ר ברכות). וראה גם המאירי בפתיחתו (קרוב לסופה) ובהקדמתו למס' ברכות).

(15) לשון הרע"ב.

(16) ראה ריש מס' תענית; סוטה; מכות ועוד.

(17) דבאותה מסכת לכו"ע יש סדר למשנה

(ב"ק קב, סע"א), ומש"כ באותו פרק.

(18) ראה גם חשק שלמה לסוף עוקצין.

(19) אבות פ"א מ"ג.

(20) הל' תשובה פ"י ה"ב ואילך. פיה"מ

סנהדרין חלק בהקדמה.

(21) לשון הרמב"ם הל' תשובה שם.

(22) ל' הרמב"ם שם ה"ג.

אלא) בזה שיהיו לו ש"י עולמות כו' – כגמול ושכר על עבודת התורה והמצוות?²³!

ובסברות פלוגתת ב"ש וב"ה זו (בחלות דבש)

– אשר היא נובעת (כמו שנתבאר כמה פעמים²⁸) מהחילוק הכללי בין שיטותיהם, אם „אזלינן בתר בכח“ או „אזלינן בתר בפועל“: לדעת ב"ש „אזלינן בתר בכח“, ולכן חל על הדבש דין משקה מיד „משיחרר“, או אפילו „משיהרהר“ (כי בכח הרי זה כבר משקה, אע"פ שהדבר עדיין רחוק מלהיות משקה בפועל); ולדעת ב"ה „אזלינן בתר בפועל“ ולכן אין לדבש דין משקה עד שיעשה משקה בפועל, „משירסק“ –

טמון הבדל וחילוק בכללות הענין של מטרת בריאת האדם עלי ארץ, אשר „נבראתי לשמש את קוניי“²⁹ (כדלקמן ס"ח ואילך), וממילא (גם) – הבדל וחילוק בנוגע לשלימות האדם ע"י עבודתו. ולכן, דוקא אחר הקדמת פלוגתת ב"ש וב"ה הנ"ל יובן בטוב יותר סיוס המשניות „עתיד הקב"ה להנחיל כו"“.

ד. לשון המשנה, לשון קצרה³⁰ ובתכלית הדיוק, היא: „עתיד הקב"ה להנחיל כו' ש"י עולמות“ – ולכאורה, איך נופל כאן הלשון „להנחיל“, ענין של ירושה?³¹ – הלא ירושה אינה באה

ובהכרח לומר, שענין „להנחיל כו' ש"י עולמות“ המדובר במשנתנו אינו ענין של שכר מצוות במובנו הרגיל²⁴ – תשלום של עולמות עבור עבודה להשם, אלא זוהי שלימות נעלית בעבודה, עליה אשר אליה מגיע העובד מאהבה ע"י עבודתו²⁵.

ג. וזוהי נקודת השייכות בין משנה זו למשנה שלפניה – פלוגתת ב"ש וב"ה בחלות דבש:

אחד הטעמים (על-דרך הרמז) לכך שההלכות האחרונות (במשנה) – חיתום המשנה, שהכל הולך אחר החיתום²⁶ – הם בנוגע ל„דבורים“ ו„דבש“, הוא, כיון ש„דבורים“ מרמזים, כביאור חז"ל²⁷, לשלימות העבודה, עבודה לשונה (כדלקמן ס"ז), ועבודה זו היא הכנה והקדמה לכך ש„עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק כו"“ –

(23) להעיר גם מלקו"ש ח"כ ע' 45; „הדרן“ למס' אבות ס"ג ואילך (ס' ביאורים לפרקי אבות קה"ת) בסופו.

בלקו"ש שם (ע' 51 ואילך) נת' שאצל עובד מאהבה גם הענין דשכר מצות הוא חלק מענין המצוה גופא (שלכן הבטיח הקב"ה לאברהם – אוהבי. ראה רמב"ם שם – (לך טו, א) „שכרך הרבה מאד“, ע"ש אבל מובן, שאי"ז בערך לעצם המצוה עצמה, ולא הו"ל לסיים המשניות בענין טפל.

(24) ועפ"ז – לשון „גמול“, „שכר“ שבמפרשים הנ"ל הוא שם המושאל.

(25) ראה גם משנה אחרונה כאן: והשכר הזה הוא ידיעת האלקות כו'.

(26) ברכות יב, א.

(27) דב"ר פ"א, ו.

(28) לקו"ש ח"א ע' 146. ח"ו ע' 70. ח"ז ע' 114. ועוד.

(29) קידושין בסופה.

(30) הקדמת הרמב"ם בפיה"מ ד"ה אחרי כן ראה להסתפק.

(31) כדיוק התוי"ט (ועוד) כאן. וראה שו"ת

המוריש, אלא (בלשון הכתוב³⁷) „תחת אבותיך יהיו בניך” – הירוש עומד במקום המוריש, הירוש חד הוא עם המוריש (בלשונו: „עצם האב”).

ועל-דרך-זה בנוגע לאדם מישראל – בשלימות הנפעתל עי"ז שיהודי לומד תורה ומקיים מצוות: ע"י לימוד התורה, „ישראל אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד” („תלת . . מתקשראן דא בדא קודשא בריך הוא אורייתא וישראל”³⁸, והם נעשים כולא חד), ועל-דרך-זה³⁹ ע"י קיום המצוות, מלשון צוותא וחיבור – נעשה היהודי מציאות אחת כביכול עם נותן התורה ומצווה המצוות, הקב"ה בעצמו.

וזהו הפשט במאמר „להנחיל אוהבי יש”: הרמב"ם⁴⁰ מבאר שהלשון „יש” מורה על „מציאות התמידית אשר אין לה תכלית”⁴¹, ו„להנחיל אוהבי יש” פירושו: „לאוהבי אנחיל את היש המוחלט”, כי „כל נפש שתזכה לחיי העולם הבא לא תכלה לעולם”.

כיצד יכול נברא, בעל גבול, „לתפוס” ב„יש המוחלט”, ב„מציאות התמידית” – ענין של נצחיות ובלתי בעל גבול? על כך מבאר הכתוב ומדגיש „להנחיל אוהבי יש”: ישראל מקבלים זאת לא בתורת מקבל מן הנותן, מציאות אחרת הנוטלת מן ה„נותן”, אלא ישראל נחזלים זאת בתורת יורש

זכות עבודתו של הירוש (אם רק נולד³² בקורבה של יורש, הרי הוא יורש בדרך ממיילא) – ואם כן, כאשר מדובר על מתן שכרן של צדיקים, היה צריך להכתב „עתיד הקב"ה ליתן” (או כיוצא בזה)?

וביותר תמוה: מאמר זה עצמו הובא במסכת סנהדרין³³, ואכן שם נאמר „עתיד הקב"ה ליתן לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות”!

וי"ל הביאור – שהיא הנותנת³⁴: המאמר במסכת סנהדרין שנאמר ע"י האמורא רבא בר מרי אכן קאי בשכר המצוות, ולכן נאמר בו „עתיד הקב"ה ליתן”;

אבל במשנה זו – הבאה כסיום וחיתום המשניות – הנידון אינו שכר המצוות (בפשטות), אלא (כנ"ל) השלימות שאליה מגיע הצדיק ע"י עבודתו מאהבה. ולכן דייק ר' יהושע בן לוי³⁵ לומר „עתיד הקב"ה להנחיל” – כי שלימות זו היא בדוגמת ובגדרי ירושה.

ה. בנוגע לירושא, ידוע ביאור הגאון הרוצובי³⁶, שהירוש אינו מציאות אחרת המקבלת נכסים מן

נובי מהד"ת חיו"ד סקס"א (בתי הקושיא שבהערה 34).

(32) או ע"י נישואין (ראה כתובות פג, א ואליל. ב"ב קח, א. קיא, ב).

(33) ק, סע"א. וראה הערה הבאה.

(34) ע"פ המבואר בפנים מתורצת קושיית המפרשים – מה מוסיף המאמר (בשם אמורא) דסנהדרין שם על המפורש במשנה.

(35) ראה רמב"ם בסוף הקדמתו לפיה"מ (פ"ב) שה"י תנא, וראה תוי"ט, מלאכת שלמה ועוד כאן.

(36) ש"ת צפע"ג דווינסק ח"א סקי"ח. ווארשא ח"ב סקי"ח. ועוד.

(37) תהלים מה, יז. וראה ב"ב קנט, א.

(38) זח"ג עג, א.

(39) אף שחילוק ביניהן גופא ראה תניא פכ"ג. ועוד.

(40) בפיה"מ כאן. ועד"ז ברא"ש (וראה לעיל שוה"ג להערה 13).

(41) כ"ה הלשון בהעקתת קאפח. ובפיה"מ לפנינו הוא בשינוי לשון.

- אשר חד הוא עם המוריש: ישראל
 „בנים” הם לקב”ה⁴² – ולכן, כאשר
 יהודי לומד תורה ומקיים מצוות,
 מתגלה שהוא מציאות אחת עם
 „יש המוחלט” האמיתי⁴³ („מציאות
 התמידית”), „אותי אתם לוקחים”⁴⁴.

42) שמות ד, כב. ראה יד, א. אבות פ”ג מי”ד.
 ובכ”מ.

43) ראה גם מאמרי אדה”א בראשית ע’ נה
 (רש”י). סד”ה אריב”ל (ס”מ קונטרסים ח”ב תג,
 א) וס”מ ה”ש”ת (ע’ 49) דלהנחיל אוהבי יש הו”ע
 יש האמיתי.

44) שמור” פל”ג, ו (וראה שם, א). ויק”ר פ”ל,
 יג. ועוד.

ע”פ המבואר בפנים יובן ג”כ מה שמביא
 התנא בהמשך למאמרו של ריב”ל את מאמר ר’
 שמעון בן חלפתא „לא מצא הקב”ה כלי מחזיק
 ברכה לישראל אלא השלום שנאמר (תהלים כט,
 יא) ה’ עוז לעמו יתן ה’ יברך את עמו בשלום”
 – דלכאורה אינו מובן: א) מהי השייכות
 ביניהם? ב) בכל אופן הו”ל להקדים מאמרו של
 ר”ש בן חלפתא שהי’ קודם לריב”ל (כקושיית
 התוי”ט. וראה גם מלאכת שלמה. ועוד) – אלא
 דלכאורה קשה לאיך גיטא
 מאחר ש„עתידי הקב”ה להנחיל כו’ אוהבי יש”
 אינו מובן איך אפשר שהאדם נוחל „יש המוחלט”
 ואעפ”כ ישאר במציאותו, נברא מוגבל (ובפרט
 לפי ההכרעה בקבלה וחסידות (ראה לקו”ת צו טו,
 ג. דרמ”צ יד, ב. ובכ”מ) כדעת הרמב”ן שוה”ב
 הוא לנשמות בגופים דוקא?]

וע”ז מביא מאמרו של ר”ש בן חלפתא „לא
 מצא הקב”ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא
 השלום” – שהכלי המחזיק ברכה זו (דלהנחיל
 אוהבי יש) לישראל* הוא השלום, שענינו של

(* ומתורגם ע”פ אומרו כאן „לישראל”, דמשמע
 דרך עבור ישראל הוי השלום כלי מחזיק ברכה, ולא
 לשאר עמים (וראה הלשון בדבר” ס”פ שופטים: לא
 מצא כו’ מחזיק כל הברכות לברכך בו אלא השלום)
 – כי כוונת ר”ש בן חלפתא אינה למעלת השלום
 בכלל, כ”א לזה שהוא „כלי מחזיק ברכה” המיוחדת
 לישראל (בניו של הקב”ה) – „להנחיל אוהבי יש”.

- ו. ומזה מובן בנוגע לעונג המגיע
 עי”ז לצדיקים
 – אשר זהו הפירוש בדברי ר’
 יהושע בן לוי „עתידי הקב”ה להנחיל
 לכל צדיק וצדיק ש”י עולמות”, כפי
 שמבאר הרמב”ם⁴⁰, שכוונת הדברים
 היא שהתענוג מהעולם הבא הוא
 „שלוש מאות פעם ועשר פעמים” „כל
 התענוגות העולם הזה”⁴¹ –

אין זה העונג של הצדיקים כפי
 שהם לעצמם [בלשון החסידות⁴⁵: „נחת
 רוח לנברא” – הנחת-רוח הבאה
 ליהודי כשכר על קיום רצון ה’], אלא
 זהו התענוג של הקב”ה כביכול („נחת
 רוח לבורא”), כמאמר חז”ל⁴⁶, „נחת רוח
 לפני שאמרת ונעשה רצוני”:

כיון שישאל הם דבר אחד עם
 ה„מוריש”, הרי הם „נוחלים” כביכול
 את תענוג הבורא.

[וכפי שמבאר הרמב”ם⁴⁰ על אתר,
 שהמספר „שלוש מאות ועשרה” שנקט
 ר’ יהושע בן לוי הוא „על דרך ההערה
 בלבד”⁴¹, אבל לפי האמת זהו תענוג
 בלתי מוגבל].

שלום הוא לחבר שני הפכים ומגדלים, ולכן פועל
 החיבור של „יש המוחלט” עם נברא מוגבל**.

45) ראה לקו”ת ראה כט, רע”א. המשך וככה
 תרל”ז פי”ב. לקו”ש ח”ה ע’ 244.

46) פרש”י ויקרא א, ט. פנחס כח, ח מספרי
 עה”פ (וכ”ה בספרי שלח טו, ג. וראה רש”י שם).

** ע”פ מובן ג”כ למה הביא גם תחילת
 הכתוב „ה’ עוז לעמו יתן” – דלכאורה אינו נוגע
 לענין השלום (וראה תוי”ט ועוד כאן) – כי ענינו של
 „שלום” כאן הוא מה שנתנו עו”ז בהנברא לקבל ה”ש
 המוחלט”, הבלתי בע”ג. וראה סנהדרין ק, ב.

מציאות לעצמו כלל, וכל מציאותו היא – „מציאות האדון”⁴⁷].

וזהו גם הרמז בכך, שהמשניות שלפני זה עוסקות ב„כוורת דבורים” ו„חלות דבש” – כי העבודה של ישראל באופן של „לשמה” נרמזת בכך שישראל נמשלו לדבורים, וכדאיתא במדרש⁴⁸: „כדבורים היו בני . . מה הדבורה הזאת כל מה שהיא מסגלת מסגלת לבעליה, כך כל מה שישראל מסגלין מצות ומעשים טובים הם מסגלים לאביהם שבשמים”.

וכמבואר בלקוטי־תורה⁴⁹, שהעבור־דה באופן זה נובעת מההכרה אשר „תכלית המכוון בבריאת האדם אינו בשביל האדם עצמו לבד, אף שבאמת עלייתו נפלאה מאד, עם כל זה לא זו לבד הוא תכלית המכוון כי אם לכבודו יתברך” וכמאמר חז”ל⁵⁰, „אני נבראתי לשמש את קוני”.

ח. עפ”ז אפשר לבאר גם את שייכות משנה זו לפלוגתת ב”ש וב”ה בחלות דבש – ובהקדים: בלשון הנ”ל (בלקוטי־תורה) מודגש, שבפועל מגיע האדם ע”י עבודתו למטה לעליה נפלאה מאד, ורק ש”לא זו לבד הוא תכלית המכוון”⁵¹.

ובזה הוא החילוק בין שיטת ב”ש

וזהו החילוק בין שכר המצוות ובין „להנחיל כו’ אוהבי יש”:

התענוג הבא לאדם כשכר העבודה – הרי, כיון שקבלת שכר מורה שמקבל השכר הוא מציאות לעצמו (שצריך לשלם לו על עבודתו), הרי זהו תענוג במדה שהאדם כנבוא יכול לקבל;

משא”כ ענין „עתיד הקב”ה להנחיל כו’ אוהבי יש” הוא „נחת רוח לבורא” (ענין של „יש המוחלט”); אין זה ענין של שכר מצוה, אלא זהו „נצטם המצוה”⁴⁵. ודבר זה בא לאדם בדרך נחלה – כי הוא מציאות אחת כביכול עם הקב”ה.

ז. וזהו הטעם שה„להנחיל . . יש” הוא „לאוהבי” דוקא. שכן, כיצד יכול האדם להתעלות ולכבו לענין „להנחיל אוהבי יש” – כאשר גם עבודתו היא באופן כזה, שאינו חושב על עצמו, אלא הוא עובד לשמה בלבד – לשם הקב”ה.

כל זמן שאדם חושב על ענין של שכר, או על עצמו בכלל (על העליה שלו) – אי אפשר שיהיה למציאות אחת עם „יש המוחלט” ו„מציאות התמידית” שהוא לגמרי למעלה מגדר הנבראים.

דוקא כאשר עבודתו היא לשמה לגמרי – כשהוא אינו מציאות לעצמו, ומחשבתו נתונה רק לעצם המצוה (שעל־ידה נעשה „נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני”) – אזי מתקיים „אותי אתם לוקחים”, וממילא – „להנחיל לאוהבי יש”.

[על־דרך שמצינו בהלכה, ש„עבד” אמיתי, עבד ע”פ תורת אמת, אינו

52

(47) ראה ח”י הרשב”א לקידושין כג, ב. וראה בארוכה המשך תרס”ז ע’ שכו ואילך.

(48) דבר” פ”א, ו (הובא בלקו”ת שבערה הבאה).

(49) ראה כח, סע”ד (ואילך).

(50) קידושין בסופה.

(51) וראה לקו”ש חט”ו ס”ע 247 ואילך

(ובהערות 52, 54 שם). ח”כ ע’ 284 הערה 30. וש”נ.

הפעולה בתחתון גופא, וממילא – ירידת הנשמה למטה בפועל⁵⁵.

משא"כ לשיטת בית הלל ד"אזלינן בתר בפועל", נמצא, שירידת הנשמה למטה מחדשת ופועלת מעלה (גם) בנשמה (מעלה שלא היתה בה מקודם) – כי דוקא ע"י הירידה למטה היא מוציאה את כוחותיה מן הכח אל הפועל (ולשיטת ב"ה, זהו העיקר בכל ענין).

ולכן, לשיטת בית הלל, אע"פ שעיקר הענין של ירידת הנשמה למטה הוא "לכבודו יתברך" – אני נבראתי לשמש את קוני, כדי להשלים את הכוונה ד"דירה בתחתונים", וזו צריכה להיות כוונת האדם בעבודתו – מכל מקום, עבודתו למטה היא ענין שפועל חידוש גם באדם.

ט. ע"פ החילוק הנ"ל בין ב"ש לב"ה מתבארת גם פלוגתא נוספת שלהם⁵⁶ – "הללו (ב"ש)⁵⁷ אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו (ב"ה)⁵⁷ אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא. נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא עכשיו שנברא יפשפש במעשיו".

בלקוטי-תורה שם⁵⁸ מבואר הפשט במאמר חז"ל זה: לא אמרו "טוב לו

ד"אזלינן בתר בכח" ושיטת ב"ה (ד"אזלינן בתר בפועל") – עד כמה ענין זה (העליה) תופס מקום⁵²:

אם "אזלינן בתר בכח", היינו שעיקרו של כל ענין הוא בהיותו "בכח" – נמצא, שירידת הנשמה למטה (ה"בפועל") אינה פועלת מעלה (תחתונה) בנשמה יתר על מה שהיה לה קודם ירידתה. כי עיקר הענין – ה"כח" לבצע את העבודה למטה – כבר ישנו בנשמה גופא עוד קודם ירידתה למטה.

יתירה מזו: בנידון דידן אין צורך אפילו ב"פועל" כבחינה ל"כח"⁵³ הנשמה לבצע את עבודתה למטה – כי דבר ברור הוא, שסוף-סוף תמלא כל נשמה את שליחותה בעלמא דין, כמש"נ⁵⁴ לבלתי ידח ממנו נדח, ועוד וגם זה עיקר – כלפי שמיא גליא שהנשמה תצליח בכך;

ונמצא, שלשיטת ב"ש אין מקום לומר שהעליה הנפלאה של האדם היא יתרון וחיודש שבעבורו נדרשת ירידת הנשמה למטה בפועל; ואם כן, ירידת הנשמה למטה היא (לגמרי לא לצורך העילוי שיתחדש בנשמה, אלא) רק "לסגל לבעליה", כדי להשלים את כוונתו של הקב"ה, מה שנתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים – ולשם ענין זה לא די בכך שיש "בכח" הנשמה לעשות דירה, אלא התחתון צריך להשתנות בפועל כדי להיות דירה לו יתברך; מוכרחת להיות

(55) ראה בכ"ז לקו"ש ח"כ ע' 284.

(56) עירובין יג. ב.

(57) כ"ה בפשטות, ש"הללו" הא' הם דברי ב"ש – בהתאם להסדר "נחלקו ב"ש ובי"ה" (וראה רדב"ז הל' מע"ש פ"ו ה"ג. לקו"ש חט"ז ע' 2). ובפרט שבכ"מ הקדים רבינו הקדוש דברי ב"ש לדברי ב"ה (ריטב"א עירובין שם. וראה תוד"ה שנים חגיגה טז, סע"א).

(58) שם כט, א.

(52) להעיר מלקו"ש חכ"א ע' 17.

(53) ראה לקו"ש ח"ו ע' 79, שזהו ענינו של "פועל" לדעת ב"ש.

(54) ש"ב יד, יד. – הובא בהל' ת"ת לאדה"ו פ"ד סו"ט"ג. תניא ספ"ט.

שכפועל תגיע הנשמה בירידתה למטה ל„עליה גדולה ונפלאה לאין קץ“, לא צריכה להיות מחשבת האדם בשעת עבודתו. הוא צריך לעשות את עבודתו ש„לא לגרמיה ולקבל פרס“ כלל, כי אם רק „לשמש את קונו“, מבלי לחשוב כלל על עצמו ועליותיו. ולכן, „נוח וקל לו שלא נברא יותר משנברא“⁵⁹.

י. וזוהי גם השייכות של המשנה „חלות דבש“ למשנה האחרונה „עתידי הקב“ה להנחיל כו“:

תחילה הובאה במשנה פלוגתת ב”ש ובי”ה אם „אזלינן בתר בכח“ או „אזלינן בתר בפועל“, אשר לפי זה היה מקום לומר שלדעת ב”ה עליית (ושכר) האדם היא עיקר הטעם (או על-כל-פנים טעם שווה) לירידתו למטה;

והמשך המשנה הוא – בדוגמת „נמנו וגמרו“ הנ”ל – „אמר ר’ יהושע בן לוי עתידי הקב”ה להנחיל כו’ אוהבי יש“: לכולי עלמא (במשנה הקודמת), גם לדעת ב”ה, מטרת ותכלית העבודה של הנשמה למטה היא (לא השכר והעליה שלה, אלא) כמו הדבש של הדבורים, „לסגל לבעליה“ – למלא את רצונו וכוונתו של הקב”ה, הבאים לידי ביטוי בכך שהנשמה מתאחדת, כביכול, עם „יש המוחלט“, „המציאות התמידית“.

אעפ”כ, אין פירוש הדבר שלא יהיה לנשמה שכר ועליה כלל – אלא גם זאת יהיה. ולכן הביא ריב”ל גם את

שלא נברא” – כי בודאי ישנה טובה לנשמה ע”י ירידתה למטה, שהיא זוכה ל„עליה גדולה ונפלאה לאין קץ“; אלא הפשט הוא – „נוח וקל היה לו שלא נברא“, כי „תכלית המכוון בבריאתו“ הוא ש„לא יעבוד לגרמיה ולקבל פרס“, כי אם רק „לשמש את קונו“, וזוהי עבודה קשה ביותר, ולכן „נוח וקל לו“ שלא יצטרך לעשותה.

לפי זה עולה השאלה: מה ההוה-אמינא של בית הלל לומר ש„נוח (וקל) לו לאדם שנברא יותר משלא נברא“?

והביאור בזה: לפי ב”ש, אכן פשוט מלכתחילה שכל ענין ירידת הנשמה למטה הוא (לא בשביל (עליית) הנשמה, אלא) רק „לכבודו יתברך“. וכנ”ל, שלשם עליית הנשמה אין צורך בירידה בפועל, אלא ה„בכח“ מספיק. וממילא פשוט ש„נוח לו לאדם שלא נברא כו“ – כי עבורו („לו“) לא נעשה חיידוש ע”י ירידתו למטה, והדבר הוא רק לכבודו יתברך.

משא”כ לדעת ב”ה יש מקום לומר ש„נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא“, כי אילו לא „נברא“, לא היתה לו כל שייכות לאותה „עליה גדולה ונפלאה לאין קץ“. וכיון שכן, הרי התענוג שיש לנשמה מעליה זו גדול הרבה יותר מצער הנשמה בירידתה למטה, עד אשר „נוח לו שנברא (בהרגישו שהדבר יביא לו עליה נפלאה (תענוג עצום), למרות צערו עכשיו) יותר משלא נברא“ – ואזי לא היתה לו שייכות לעליה גדולה ונפלאה זו.

אבל „נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא“ – כי אע”פ

(59) ועפ”ז מפרש בלקו”ת שם גם „ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו“, שהכוונה – שידע שנברא (לא בשביל עליותיו, כ”א) לשמש את קונו.

המשך הפסוק⁶⁰ (שלאחר „להנחיל אוהבי יש”) – „ואוצרותיהם אמלא”, דקאי על האוצרות של הצדיקים (בעולם הזה⁶¹): כיון שהקב”ה „אינו מקפח שכר כל בריה”⁶², זוכה גם הנשמה לענין של שכר (כנברא).

יא. ועוד יש לומר בזה:

ידוע⁶³ שלעתיד לבא תהיה הלכה כבית שמאי. ואחד הביאורים שאפשר לומר בזה (ע”פ הנ”ל) הוא:

בזמן הזה, כאשר אדם חש את מציאותו, הלכה כבית הלל, ונאמר לאדם שעבודתו פועלת עליה גם בו; משא”כ לעתיד לבא, כאשר יקויים „ונגלה כבוד ה’ וראו כל בשר יחדיו כי פי ה’ דבר”⁶⁴ ובני ישראל יתאחדו בפועל עם „יש המוחלט” ו„מציאות התמידית” – אזי מציאות האדם לא תתפוס מקום כלל, וכל המעלה והחידוש יהיו רק בקיום „להנחיל אוהבי יש”.

ולכן ריב”ל גופא, שדיבר על הזמן דלעתיד, ובזה גופא – בסיום המשניות (– מעמד האדם לאחרי גמר העבודה – במצב דשלימות הצדיק) לא אמר אלא „עתיד הקב”ה להנחיל לכל צדיק וצדיק כו”;

אלא שמאחר שסוף כל סוף לימוד המשנה הוא בעולם הזה, הביא ריב”ל גם את סיום הכתוב, „ואוצרותיהם אמלא” – שימלא הקב”ה גם את אוצרותיהם של הצדיקים.

(משיחות י”ט כסלו ומוצאי ש”פ יושב ומוקף תשל”ח)

המשך הפסוק⁶⁰ (שלאחר „להנחיל אוהבי יש”) – „ואוצרותיהם אמלא”, דקאי על האוצרות של הצדיקים (בעולם הזה⁶¹): כיון שהקב”ה „אינו מקפח שכר כל בריה”⁶², זוכה גם הנשמה לענין של שכר (כנברא).

אבל ריב”ל לא הביא את ענין „ואוצרותיהם אמלא” בגוף מאמרו („עתיד הקב”ה להנחיל כו’ ולמלא אוצרותיהם”), אלא רק בדרך אגב, בהביאו את הפסוק „להנחיל אוהבי יש” – כי גוף המאמר עוסק בעיקר השלימות דלעתיד; ורק כדי לרמז גם על השכר

(60 דלכאורה 1) אינו שייך לכאן, 2) ויתרה מזה – זהו בסתירה להמאמר, דמפורש שיש יותר מהענין דש”י עולמות.

ואדרבא: לולא דרש ריב”ל מובן ומוכרח סיום הכתוב, כי „להנחיל אוהבי יש” פירושו רק ש”יש אתי נחלה רבה” (רש”י ועוד עה”פ) שיכול להנחיל, ו„ואוצרותיהם אמלא” שינחיל בפועל. ועיי’ זח”א בהקדמה (ו, א).

אבל לפי ריב”ל ש„להנחיל אוהבי יש” קאי על ש”י עולמות שעתיד הקב”ה להנחיל לכל צדיק וצדיק, פשיטא שאין למלא אוצרות בש”י עולמות!

(61 תוי”ט כאן (מרע”ב אבות פ”ה מי”ט). – וע”פ המבואר בפנים מתורצת התמ” מה מוסיף „ואוצרותיהם אמלא” בעוה”ז לגבי „להנחיל אוהבי יש” (ש”י עולמות).

וראה עוד ביאור בהתועדות (ראה סה”ש תשמ”ט ח”ב ע’ 734 ואילך), ש„ואוצרותיהם אמלא” הוא למעלה מ„להנחיל אוהבי יש” – כי קאי על אוצר של יר”ש, שאינו בידי שמים (ברכות לג, ב. וראה בחיי תבוא כה, נח), כ”א למעלה מבחי” „שמים” (לקו”ת במדבר טו, א”ב). וראה גם סד”ה אריב”ל (הנ”ל הערה 43). ועפ”ז מבאר שם ג”כ למה שכר זה לא נתפרש בהמשנה.

(62 מכילתא (ורש”י) משפטים כב, ל. הובא בלקו”ת שם כה, ד.

(63 מק”מ לזח”א יז, ב. לקו”ת ד”ה ויקח קרח

ספ”ד.

(64 ישע”י מ, ה.

